

Menas Literatūra Mokslas

2004 RUGSĖJO 25 d.

DRAUGO ŠEŠTADIENINIS PRIEDAS

Nr. 185 (35)

Tautiškumo ir tapatybės išlaikymas

48-oji Lietuviškų studijų savaitė Dainavoje

JUOZAS BAUŽYS

Dainavos stovyklavietėn, Michigan valstijoje, netoli Manchester, rugpjūčio 22–28 d. ir vėl rinkosi Lietuvių fronto bičiuliai ir savo jau 48-tąją Lietuviškų studijų ir poilsio savaitę. Savaitėje dalyvavo nemažas skaičius JAV bičiulių ir iš Lietuvos atvykęs „I Laisvę“ fondo Lietuvos filialo valdybos pirmininkas, Garliavos gimnazijos direktorius Vidmantas Vitkauskas. Turėjome du kapelionus: pradžioje savaitės buvo atvykęs kun. Vytautas Volertas iš New York, o pabaigoje – kun. Antanas Gražulis iš Čikagos. Stovyklautojus gardžiai ir gausiai valgydino vyriausias virėjas prof. dr. Jonas Račkauskas su savo padėjėjomis.

Pirmųjų poros dienų darbotvarkėje vyko įvairūs posėdžiai, apžvelgė trijų LFB padalinių – LFB tarybos, „I Laisvę“ fondo ir Lietuviškų studijų centro atliktus darbus bei naujus projektus. Buvo plačiai diskutuojama ir dėl šiuo metu Lietuvoje leidžiamo „I Laisvę“ žurnalo krypties. Pirmadienio vakare apie neseniai (liepos pabaigoje) Kaune vykusias trijų LFB padalinių – LFB tarybos, „I Laisvę“ fondo ir Lietuviškų studijų centro atliktus darbus bei naujus projektus. Buvo plačiai diskutuojama ir dėl šiuo metu Lietuvoje leidžiamo „I Laisvę“ žurnalo krypties.

Antradienio vakaronėje dir. Vidmantas Vitkauskas plačiai kalbėjo apie LFB Lietuvos filialo veiklą, apie Garliavos Juozo Lukšos gimnaziją ir apie save.

Jis džiaugėsi, kad jo tėvai išaugino jį geru lietuviu, pasakojo, kaip jis pradėjo domėtis Lietuvos istorija ir ją studijuoti, kaip dalyvavo Sajūdžio veikloje, o vėliau tapo Garliavos J. Lukšos gimnazijos direktoriumi. Gimnazijoje dabar yra gražus muziejus su plačia J. Lukšos archyvine medžiaga, neseniai buvo įkurtas ir Lietuvos bei užsienio lietuvių rezistencijos centras, veikia ten ir Katalikiško dėstymo centras. Žodžiu, Garliavos gimnazijoje moksleiviai auklėjami lietuviškoje, rezistencinėje ir katalikiškoje dvasioje. Gražiai veikia ateitininkai, skautai, kudirkiečiai ir kt. Gaila tik, kad kitose Lietuvos mokyklose nemokoma rezistencinės istorijos. Kalbėdamas apie Lietuvoje rengiamas ILF studijų dienas, V. Vitkauskas pažymėjo, kad Lietuvos žiniasklaida dažnai vengia parašyti ar parodyti televizijoje. Šiame metu buvo džiugu, kad prez. Valdas Adamkus atsiuntė nepaprastai puikų sveikinimą.

Kur du stos, visados...

Trečiadienio rytą dr. Rožė Šomkaitė plačiai kalbėjo apie savo paties ir Tautos fondo atliekamą šalpos bei labdaros Lietuvai organizavimą. Šalpos darbus dr. Šomkaitė pradėjo 1970 m. organizuodama pagalbą ir LKB Kronikos platinimą. Lietuvai atkūrus nepriklausomybę, jos rūpestiu buvo pradėta siųsti mokslo reikmenų siuntas Rytų

Lietuvos mokykloms. Nuo 1997 m. šį darbą padeda tęsti Tautos fondas. Lietuvos mokykloms talpintuvais siunčiami kompiuteriai, knygos, enciklopedijos, net siuvimo mašinos bei dviračiai, o taip pat ir maistas ar vitaminai. Visa tai daroma, palaikant ryšį ir su daugeliu komercinių įstaigų Amerikoje. Pagalbos, pakraunant ir siunčiant talpintuvus, netruksta, dažnai net ir amerikiečiai padeda, gaila tik, kad kartais Lietuvoje atsiranda nesąžiningų žmonių, bandančių pasisavinti atsiųstus krovinius. Šalia siuntų į Lietuvą, Tautos fondas ir Rožė Šomkaitė skirsto studentams stipendijas iš dr. J. Adomavičiaus fondo, rūpinasi mokyklų įdukurimu. Jau įdukurinta 210 mokyklų, kartu skiriant šalpą tautiniam ir religiniam jų moksleivių auklėjimui. Neseniai buvo sukurta specialus knygų fondas, kuris platina tautinio bei religinio turinio knygas, nes daugelis Lietuvos knygynų nenori to daryti. Po dr. Šomkaitės paskaitos klausytojai stebėjosi, iš kur ji ima tiek energijos? Neveltui tad neseniai Lietuvoje ji buvo apdovanojama Gedimino ordinu.

Antrą šios dienos paskaitą skaitė psichologas dr. Romualdas Kriaučiūnas, iškėlęs klausimą „Kaip organizuoti?“ ir nurodęs gaires, kad kiekvienos organizacijos vadovams būtina gerai pažinti atstovaujamos visuomenės poreikius. Reikalinga taip pat sudaryti pagrindinių žmonių branduolį, išvystyti aiškius tikslus ir jų siekti. Tam nebūtina didelis žmonių skaičius, tačiau reikia tikėti tuo, kas skelbiama, sudaryti aiškią strategiją, kaip užsibrėžtus tikslus pasiekti. Organizuojantis politinėje srityje, reikia ypač suprasti esamą sistemą, turėti tiksliai informaciją, kartais padaryti ir kompromisus, tačiau jokių būdu nepriimti klaidingų planų. Šios dr. Kriaučiūno mintys sukėlė daugybę klausimų net ir dėl LFB organizacinės veiklos, nes, kaip prelegentas sakė – „kur du stos, visados daugiau padarysi!“

LTSC centras ir ryšiai su Lietuva

Vienos vakaronės metu prof. dr. Jonas Račkauskas, LTSC direktorius, supažindino dalyvius

su Lituanistikos tyrimo ir studijų centru Čikagoje, jo darbais, jame telkiamą lietuviškos veiklos archyvine medžiaga, glaudžiai bendradarbiaujant su kitais archyvais Lietuvoje ir JAV. Profesorius apgailestavo, kad paskutiniu laiku pradeda trukti finansinės paramos ateities planams, kad net Lietuvių fondas pradėjo savo paramą mažinti. Jis pastebėjo, jog Lietuvos vyriausybė neseniai pažadėjo LTS centrui finansinės, nors ir nedidelės, paramos. Pabaigoje jis pranešė, kad šiuo metu ir LTSC archyvą bus perkeliamas ir mūsų garsaus fotografo Vytauto Maželio foto archyvas.

Rytojaus dieną Kristina Lapenytė-Bareikienė, šiuo metu dirbanti LTSC Čikagoje, savo pranešime pirmiausia apžvelgė Lietuvoje leidžiamas lietuviškas knygas. Ji pabrėžė žodį „lietuviškas“, nes pastaruoju metu Lietuvoje leidžiama labai daug vertimų iš svetimų kalbų. Leidyklų Lietuvoje šiuo metu yra apie 540, bet knygų tiražai nėra dideli. Didžiausios leidyklos, pvz., „Šviesa“ ir „Alma litera“, leidžia daugiausia mokykloms knygas. 2003 metais Lietuvoje buvo išleistos 4,565 knygos – grožinės literatūros, meno sričių ir informacijos leidiniai. Jau išleisti 4 tomų Višutinės lietuvių enciklopedijos (iki raidės D – Diržių kapynas). Labai gražiai apipavidalinti, išleidžiami Genocido tyrimo centro leidiniai. Juose daug informacijos apie tremties vietas, partizanų kovas ir kt. Neseniai išleista *Mažosios Lietuvos enciklopedija*. Pasirodė W. Urbono *Žalgiris iš kas po jo* (išversta iš anglų k.), puiki knyga apie dr. Joną Basanavičių, o taip pat ir apie LTSC vadovą dr. Joną Račkauską. Čikagos LTSC šiemet išleido tris puikią informaciją, kartais padaryti ir kompromisus, tačiau jokių būdu nepriimti klaidingų planų. Šios dr. Kriaučiūno mintys sukėlė daugybę klausimų net ir dėl LFB organizacinės veiklos, nes, kaip prelegentas sakė – „kur du stos, visados daugiau padarysi!“

Tos patios dienos vakaronės metu LTSC archyvų vedėja Skirmantė Miglinienė savaitės dalyviams parodė įdomią vaizdą į 1990 m. Lietuvių tremtinių, politinių kalinių ir jų giminų suruoštos ekspedicijos į Kazachstaną. Filmas pa-

vadintas – „Karlaga – mirties žemė“. Kadangi Skirmantė asmeniškai pati dalyvavo panašioje ekspedicijoje, ji taip pat pasakojo savo išpatius bei aiškino. Ekspedicijoje buvo apilankytas ir Kingyro lagerio sukilimui paminėti paminklas.

Lietuviškų studijų Dainavoje savaitės dalyviai.

Jono Urbono nuotr.

1941 m. įvykiai ir OSI

Ketvirtadienis buvo pradėtas su dr. Augustino Izdelio paskaita apie teisingą 1941 m. Laiškosios vyriausybės (LV) įvaizdą. Nors XX a. istorija su dviem žiauriausiais pasauliniais karais buvo baisi, tačiau Lietuva išliko ir atsikūrė. Lietuvos ateitis yra vėl pati lietuvių rankose ir lietuviškoje sąmonėje, tačiau ji turi būti surišta su teisingu savo istorijos pažinimu. Tad būtina žinoti bent pagrindinius ir neiškraipytus istorijos faktus. Svarbiausi mūsų istorijos 1941 m. įvykiai – Tautos sukilimas, buvo paskelbta LV, bet tuo pačiu laiku prasidėjo ir holokaustas, dėl kurio dabar kai kas vis kaltina LV. Būtina atsiminti, jog vokiečiai tuo metu jokių būdu nenorėjo, kad LV būtų sudaryta, o ir pats sukilimas bei LV paskelbimas buvo Berlynu didelis netikėtumas. Nors planuotas voldemarininkų sukilimas ir nepasisekė, LV vis dėlto tegalėjo gyvuoti vos 6 savaites ir jos kompetencija žydų atveju buvo labai ribota. LV bandė visai užkirsti kelią vokiečiams nusavinti žydų turtą (apie tai rašo atrasti pačių vokiečių raportai), nors kai kurie istorikai (Eidintas ir kt.) tai nori aiškinti, kad lietuviai norėjo žydų turtą patys pasisavinti. Holokaustas Lietuvos teritorijoje vyko, tačiau jis buvo organizuojamas vokiečių, pagal

Hitlerio planus. Reikia pripažinti, kad ir iš lietuvių tarpo atsirado žydšaudžių, tačiau dėl to negalima kaltinti visos lietuvių tautos ir Laiškosios vyriausybės. Savo paskaitą dr. Izdelis baigė įdomiu sakiniu: „Svarbiau žinoti savo tautos tikrą istoriją, o ne vien statyti sporto rūmus...“

Apie su holokaustu surištus kaltinimus lietuviams, kuriuos ir šiandien tebetęsia OSI, rytojaus dieną kalbėjo amerikietis advokatas Joseph McGinness. Jis kalbėjo angliškai apie savo kaip advokato – gynėjo patirtis, dalyvaujant ne vienoje OSI iškeltose byloje lietuviams ar ukrainiečiams, kaltinamiems, kaip karo nusikaltėliai. Vienas jo klientų yra buvęs ir Mykolas Dailidė. Adv. McGinness pasakojo, kaip OSI surenka iš sovietinių šaltinių kaltinamuosius „dokumentus“, kaip iš Izraelio atsiveža specialius „liudininkus“, tada juos nuveža į Lietuvą, apmoko ir parveža į JAV, kaip liudytojus, o teismas tai panaudoja apkaltinimams. OSI šitam tikslui turi „profesionalių liudininkų“ rezervą, išleidžia milijonus dolerių tokiems „liudininkams“ ir net kai kuriems mokslininkams, kad rašytų apie nebūtus dalykus. Kaip advokatas, McGinness yra labai tokiems teismams nusivylęs. Jam neaišku, kodėl ypač lietuviai, yra labiausiai OSI nekenciami: juk apie 60 proc. apkaltintųjų sąrašą yra lietuviai.

XX amžius, globalizacija, tautiškumas

Rašytojas Vytautas Volertas, studijų savaitės dažniausiai skaitydavęs savo noveles ar ištraukas iš romanų, šį kartą kalbėjo apie praėjusį XX a. Ir

vis dėlto jo paskaita buvo gražiai literatūriškai išpuošta. Nors XX buvo mokslo ir naujų išradimų amžius, bet kartu su jais metų eigoje keliavo ir jėga, karai bei teroras. Mūsų tauta po trumpų laisvės metų turėjo vėl kentėti, net pusę šimtmečio. Tačiau šios kancijos davė jėgų atsigausti. Tik gaila, kad sovietinė okupacija paveikė didelę lietuvių tautos dalį, kuri ir dabar tebėra dvasiniai sužeista, paveikta marksizmo idėjų. Rusija net negalvoja kaip nors atsilyginti už Lietuvos žmonėms padarytus dvasinius bei medžiaginius nuostolius. O dėl XX a. atsiradusio pasaulyje antisemitizmo, kuris vis tebesitęsia, V. Volerto nuomone, patys žydai turėtų paieškoti ir atrasti priežastis, kodėl antisemitizmo nuotaikos pasaulyje nemažėja.

Penktadienio ryto paskaitoje prof. dr. Vytautas Bieliauskas kalbėjo apie globalizaciją, tautiškumą ir tapatybę. Globalizacija – tai naujas žodis, kuris dabar pradeda plisti visame pasaulyje, kartais net galvojant, kad ir tauta, ir net kalba, pasaulyje pasidarys kada nors viena. Reikia prisiminti, jog jau Senajame Testamente rašoma, kad žmonės kadaise kalbėjo viena kalba, tik Babelio įvykiai kalbas sumaišė ir taip susikūrė naujos tautos. Tačiau istorija taip pat rodo, kad jėga pasaulio nesuvienys. Per šimtmečius pasiekta tautų komunikacija, dabar labiau plinta per atskirus žmones naujosios technologijos – interneto, kompiuterių – pagalba. Prekyba tarp atskirų kraštų didėja,rinka plečiasi, žmonių gerovė auga. Ir tai pastebima net ir Kinijos komunizmo sistemoje.

Tačiau su tuo ateina ir problemos, nes globalizacija nesurišta su sąžine bei vertybėmis. Plečiasi korupcija, nukentčia tautos ir kalbos. Pradedama visur vartoti viena, daugiausia anglų, kalba.

Nukelta į 2 psl.

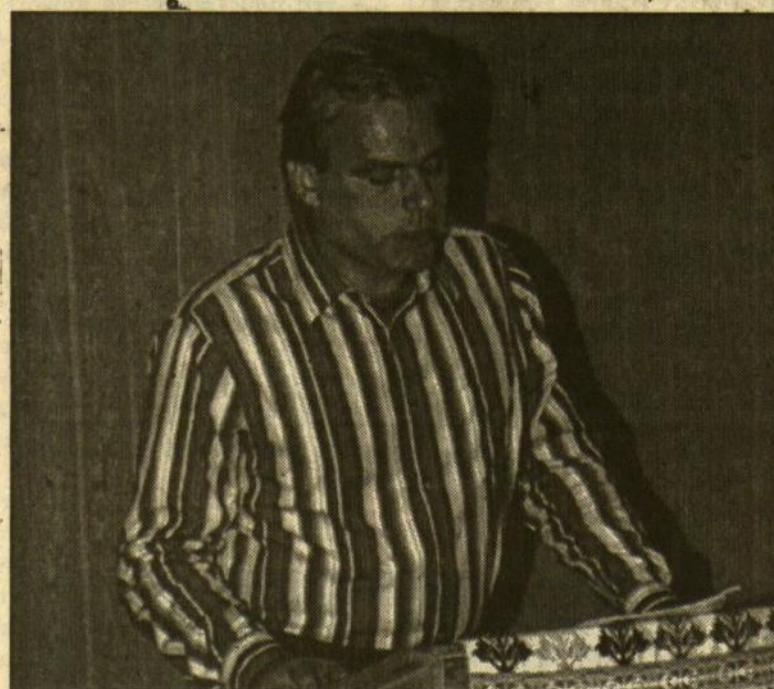
TURINYS

„LFB 48-oji studijų ir poilsio savaitė Dainavoje.“

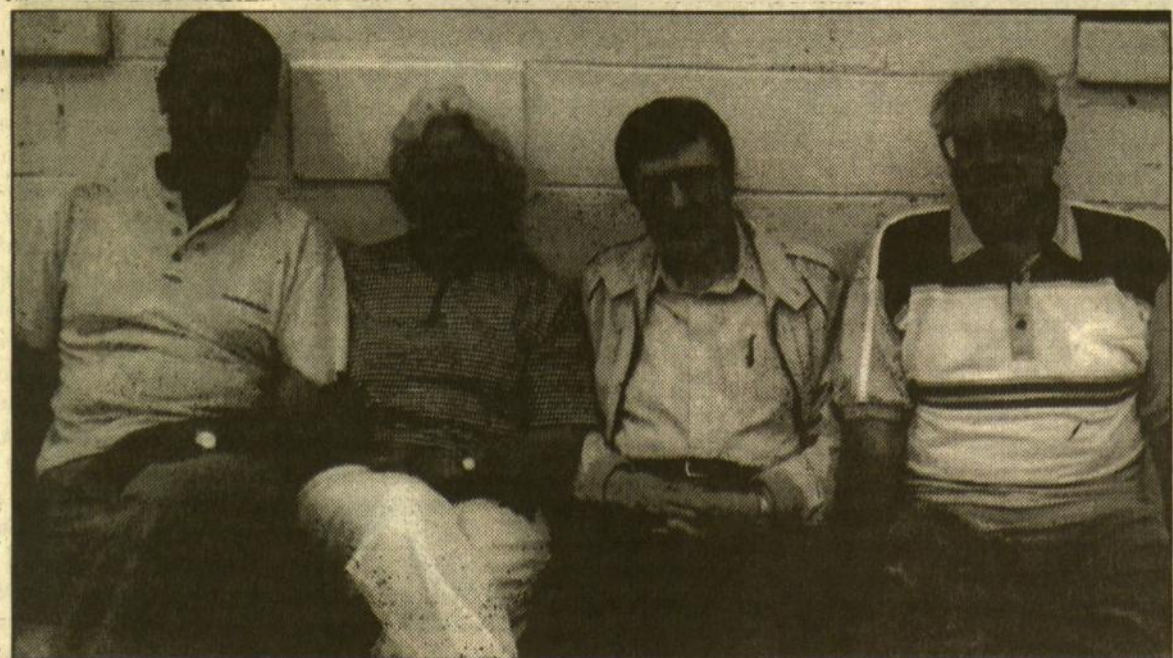
Grožiui skirtas gyvenimas.

Prisimenant dr. Iloną Gražytę-Maziliauskiene. Leidiniai.

Operos vadovų žvilgsnis į ateitį. M. K. Čiurlionis buvo dosnus kiekvienam.

Planistas Rimantas Vingras ne tik džiugino muzika 48-osios LFB studijų savaitės dalyvius, bet skaitė ir paskaitą. J. Urbono nuotr.

Linksmi nusiitkęs dalyvių būrelis 48-ojoje Lietuviškų studijų savaitėje Dainavoje. Iš kairės: Vidmantas Vitkauskas, dr. Nijolė Bražėnaitė-Paroneti, dr. Petras Kisielius, Juozas Ardys. K.A. nuotrauka.

Užkandžiaujant, poilsiaujant ir pokalbiaujant Dainavoje. Iš kairės: Aušrelė Karkienė, poetė Julija Švabaitė-Gylienė, Marija Remienė, Janina Šalnienė, dr. Jonas Šalna, kun. Antanas Gražulis, SJ. J. Urbono nuotr.

Pasivaikščiojimas Dainavos stovyklavietės keleliu, tęsiant diskusijas paskaitose girdėtų minčių temomis. Iš kairės: Juozas Ardy, Algis Raulinaitis, Vidmantas Vitkauskas, prof. Kęstutis Skrupskelis, Juozas Baužys, dr. Kazys Ambrozaitis.

Tautiškumo išlaikymas

Atkelta iš 1 psl.

Ateityje išlaikyti savo tautiškumą ir individualybę bus sunku, ir taip prarasta savoji tapatybė. Jau dabar pastebima, kad prasidedanti iš Lietuvos didžiulė emigracija pradeda veikti Lietuvos tautiškumo bei tapatybės šaknis. Yra būtina pradėti labiau gerbti savo pačių intelektualinį turtingumą. Lietuvos valstybė turėtų pradėti daugiau rūpintis išeiviais, neužmiršti savo tautiečių užsieniuose. Žinoma, svarbu, kad ir patys išeiviai rodytų daugiau sąmoningo apsisprendimo ir pasiryžimo išlaikyti savo tapatybę. Reikia atsiminti, kad globalizacija yra tik procesas be turinio, o turinį galima rasti savoje tapatybėje.

Penktadienio popietę, neatvykus iš Kanados dr. Valdui Samoniui, apie Lietuvos Bendruomenę ir apie Lietuvos fondą kalbėjo Marija Remienė ir dr. Petras Kisieličius.

Šviesių asmenybių trūkumas

Prof. dr. Kęstutis Skrupskelis šeštadienio rytą skaitė paskaitą apie asmenybės vaidmenį Lietuvos istorijoje. Pirmosios nepriklausomybės metu Lietuvoje buvo ryškūs tokie intelektualai kaip Eretas, Pakštas, Šalkauskis, kurie vakarietišku stiliumi formavo savo studentų galvoseną, patriotiškai nusiteikimą, patys rasė spaudoje ir tuo ugdė valstybės kultūrą. Dideliu (inašu prie to prisidėjo ir feministinės rašytojos, (jų tarpe, pvz., buvo ir Alina Petrauskaitė-Skrupskelienė, daug rašiusios *Naujojoje vaidilutėje* ir kituose žurnaluose. Gaila, kad šiandien visa tai yra pranykę.

Net ir šalkauskiškas ateitiniskumas dabar baigia išnykti. Tada viskas buvo sprendžiama principų šviesoje, o dabar to nebėra.

Dabartinėje Lietuvoje tokie intelektualai kažkaip neišryškėja. Net spaudoje rašydami, jie reiškiasi tik kažkaip „gaspadoriškai“, be užuominų ir priežasčių apie susidariusias padėtis, kartais net nesąmones paskleisdami apie prieškarį Lietuvą. Pvz., neseniai spaudoje pasirodė liberališkų Šviesos-Santaros žmonių tvirtinimas, esą Smetona savo mąstymu buvęs giminingas su Šalkauskiu. O universitetuose dabartinėje Lietuvoje daugelis profesorių naudoja Europos Sąjungos parengtais ir išspausdintais leidiniais, dažnai vengdami išreikšti savo pačių mintis ir komentarus. Susidaro įspūdis, kad nedirba ugdymo ir auklėjimo darbo, o pasitenkina vien akordiniu darbu.

Lietuviai pasaulyje ir tėvynėje

Po gana ilgos pertraukos, kurios metu didelė dalis stovyklautojų susėdo prie televizijos aparato ir triukšmingai bei įtemptai stebėjo iš Atėnų olimpiados transliuojamas Lietuvos ir JAV komandų krepšinio rungtynes, (kurias Lietuva, deja, pralaimėjo), savaitės paskaitų programa tęsėsi toliau. Buvo išklaudyta **Liūdos Rugienienės** pranešimas apie augančią Pasaulio Lietuvių Bendruomenę. Pagal statistikos žinias, 1973 m. PLB veikė 14-oje kraštuose, o šiemet ji veikia net 34 kraštuose. Lietuviai plečiasi visame pasaulyje. Negerai, kad Lietuva pati apie savo emigrantus, kurių vis daugiau iš Lietuvos iškeliauja, neturi tikrų žinių. Kokie žmonės iš Lietuvos išvyksta? Būtų galima atsakyti, kad pirmoji grupė – tai norintys užsidirbti pinigų ir tada grįžti. Antroje vietoje – tai galvojantys užsienyje pasilikti ilgam. Ir trečią grupę sudaro įvairūs suktai. Dažnai tarp emigrantų lietuviai pagalbos labai mažai teranda, jie nenoriai jungiasi ir į esamas organizacijas bei parapijas. Tiesa, naujieji imigrantai praturtina mūsų kalbą, renginius, tačiau būtina rasti būdus, kaip juos apsaugoti nuo greito nutautėjimo, kaip skatinti lietuvišką švietimą. Baugu, kad tauta eina prie išnykimo.

Ir taip savaitės studijos artėjo prie pabaigos. Šeštadienio popietę pranešimą padarė Garliavos J. Lukšos gimnazijos direktorius **Vidmantas Vitkauskas**. Jis kalbėjo apie nuotaikas Lietuvoje, belaukiant Seimo rinkimų. Kadangi šiemet Lietuvai yra istoriniai metai – įstojome į ES ir į NATO – daugelis gyventojų tikisi iš to naudos. Tačiau jokių būdų neturėtume užmiršti savo netolimos praeities: buvo išgyventa prezidentinė krizė ir štai atsirado nauja Darbo partija, kuri vėl suka į Rytus. Tad ko sulauksime iš naujo Seimo rinkimų.

Jau antrus metus Lietuvos fronto bičiulių studijų ir poilsio savaitėje Dainavoje prof. dr. Jonas Račkauskas pralaidžia virtuvėje – stebindamas stovyklautojus savo kulinarijais sugebėjimais. J. Urbono nuotr.

Blogai, kad yra susiskaldymas net į 35 partijas, o galėtų jų būti gal 3 ar 4. Matant, kad Lietuvoje net 70 proc. žmonių naudoja bevielius telefonus, kad beveik visur mokyklose naudojami kompiuteriai, naujoji technologija vystosi, visur auga, atrodo, kad ekonominė padėtis gerėja. Bet ar taip iš tiesų yra – dar didelis klausimas. Mokyklose tebėra gana daug sovietizmo liekanų, blogai, kad Lietuva dar vis mažai žino apie savo išeivijos gyvenimą. Gal iš tiesų Lietuvos fondas galėtų paremti lietuviškų renginių išeivijoje filmavimą ir rodyti Lietuvos televizijos programose?

Užbaigėme su poezija ir muzika

Poezijai skirtame penktadienio vakare buvo gražiai paminėtas poetas Jonas Aistis jo 100 metų gimimo sukakties proga. Po platesnio dr. Vytauto Bieliausko įvadinio žodžio apie poetą Aistį, iš Kanados atvykusi **Aušra Gilytė-Karkienė** paskaitė aštuonis Aisčio eilėraščius. Po to savo poeziją skaitė poetė **Julija Švabaitė-Gylienė**. Juozas Baužys supažindino klausytojus su dr. Jono Šalnos filosofine poezija, jo meniskais medžio skulptūros darbais ir trimis jo poezijos knygomis. Tada pats poetas dr. **Jonas Šalna**, padedamas savo žmonos Janinos, gražiai atskleidė savo poezijos posmus.

Užbaigiamajame savaitės vakare, šeštadienį, klausėmės pianisto **Rimanto Vingro** atliekamo koncerto. Po įdomios paskaitės, pavadintos „Simbolis ir muzika“, pianistas Vingras paskambino Mykalojaus Čiurlionio, Jurgio Baltrušaičio ir Aleksandro Skriabino kūriniais. Šiuo koncertu ir buvo užbaigta 48-toji JAV LFB Liefučių studijų bei poilsio savaitė.

Už jos surengimą ir programos sutvarkymą tenka padėkoti LFB tarybai – Vytaui Petruliui, Juozui Ardžiui, Jonui Urbonui ir kitiems.

Grožiui skirtas gyvenimas

Tokiu pavadinimu žymus Lietuvos žurnalas *Muzikos barai* (2004 m. balandžio – gegužės numeris) išspausdino ilgą rašinį su nuotraukomis apie tarptautinio garso solistą, čikagietį Arnoldą Voketaitį.

Aldona Vilčinskaitė daugiau negu keturiuose šio žurnalo puslapiuose vykusiai pristatė šį, Lietuvoje dar negirdėtą, ne vien tik operos atlikėją, bet ir koncertinį solistą, režisierių, pedagogą.

Autorė paskyrė daug laiko medžiagos ieškojimui apie A. Voketaitį, todėl rašinyje randame žinių ne vien apie jo muzikinę karjerą, bet ir apie solisto tėvą Motiejų Voketaitį, gimusį Marijampolės apskrityje, kuris, būdamas 16 metų amžiaus, atvyko į Ameriką ir vėliau tapo Voketaičiu, nepaisant, kad visi šios šeimos palikuonys yra Vokietaičiai.

Nemaža vietos straipsnyje skiriama Arnoldo mamai Agotai Pilvelytei, kuri, sulaukusi aštuoniolikos, ištekėjo už 16 m. vyresnio Motiejaus Voketaičio. Jiedu susilaukė dviejų sūnų – vyresniojo Virgilijaus ir už jį septyneriais metais jaunesnio Arnoldo (gim. 1930 m. gegužės 11 d.).

Kaip teigiama rašinyje, mama turėjo gražų sopraną, skambino pianinu ir daug dėmesio skyrė savo sūnų muzikiniam auklėjimui. „Arnoldas pūtė trimitą, mama dainavo, kartais kartu su ja užtraukdavo ir Arnoldas, o brolis akompanavo pianinu,“ – rašoma *Muzikos barų* straipsnyje.

Nors Arnoldas nemažai dėmesio skyrė muzikai, bet jaunystėje domėjosi visai kito pobūdžio mokslu. 1954 m. A. Voketaitis įgijo verslo administratoriaus bakalauro laipsnį. Ir tik vėliau, dvejus metus lankęs Yale universiteto dramos mokyklą, jis ėmė labiau domėtis dainavimu. Prasidėjus Korėjos karui, Arnoldas įstojo į JAV armiją ir dainavo kariškių koncerte, laimėjo keletą jaunųjų talentų konkursų.

Pirmasis didesnis laimėjimas

Vienas pirmųjų A. Voketaičio laimėjimų, pakreipusių jo gyvenimą į rimtesnes dainavimo studijas, buvo sėkmė 1957 m. Arthuro Godfrey surengtoje nacionalinio CBC – TV transliuojamoje skautų talentų varžybose. Šiose programose Arnoldas dalyvavo 14 savaitių. Vienos laidos metu Godfrey pasakė, kad Voketaičio pavardė ilgą ir sunki ištarti, tačiau pridūrė, kad kai išgarsės, ją ištarsiąs kiekvienas... Tais pačiais metais A. Voketaitis laimėjo dar vieną konkursą – „Connecticut Opera Auditions of the Air“, po kurio su šia operos kompanija buvo sudaryta sutartis dainuoti dviejuose pastatymuose – Verdi operoje „Aida“ ir Massenet operoje „Mignon Lesko“. Tuo metu A. Voketaitis jau mokėsi pas svarbiausią savo gyvenime dainavimo mokytoją Eldą Ercole. Tai praityje garsi dainininkė, viena pirmųjų Santukų Mascagni operoje „Kaimo garbė“, dainavusi Giordano operos „Siberija“ premjeroje. Elda Ercole parodė Arnoldui teisingą vokalinę techniką, išvedė jį į profesionalizmą, teigiama A. Vilčinskaitės rašinyje.

Toliau sol. A. Voketaičio karjera sparčiai augo:—

1958 m. A. Voketaitis laimėjo atranką „New York City Opera“ teatre dainuoti Vanuzzi

vaidmenį R. Strauss operos „Tylioji moteris“ premjeroje. Vėliau šiame teatre dainuotas Mefistofelis Gounod operoje „Faustas“ ir Figaras Mozarto „Figaro vedybose“.

Tai buvo svaiginanti 28 metų boso baritono kelionė į didžiulias operos scenas pradžiai. Pukštiniai duomenys, atmintis, geras aktorinis pasiruošimas, muzikalumas per trumpą laiką padėjo A. Voketaičiui vienodai puikiai įvaldyti tiek operinį, tiek koncertinį, oratorinį repertuarą. Jam duris atvėrė Metropolitan Opera, Čikagos Lyric Opera, Philadelphia Lyric Opera ir kitų Amerikos, Kanados, Lotynų Amerikos didžiųjų miestų operos teatrai. Debiuto triumfas Europoje įvyko 1967 m. Ispanijoje, Barcelonos Gran Teatro del Liceo teatre, kur Voketaitis atliko Don Bazilijo vaidmenį Rossini operoje „Sevilijos kirpėjas“.

Čia nėra galimybės išvardinti visko, kas *Muzikos baruose* rašoma. Todėl reikia pasitenkinti nuotraukomis.

Apie pedagoginį darbą ir žmoną Nijolę

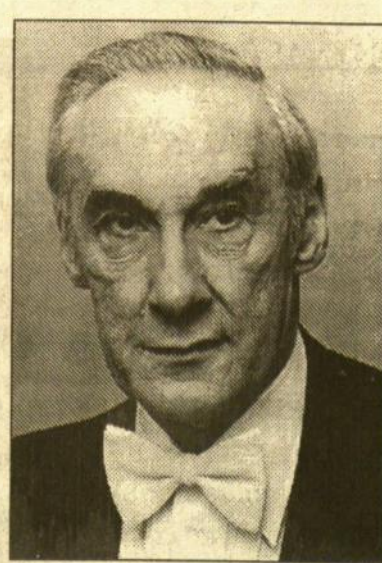
Nemažai vietos yra skirta ir A. Voketaičio pedagoginei veik-

Nijolė Voketaičienė.

lai. Apie ją čia taip rašoma:

— Nuo 1984 m. A. Voketaitis labiau išitraukė į pedagoginį darbą. Ypač jį viliojo režisūra. Iš pradžių jis buvo vizituojantis lektorius, dėstęs muzikinės sceninės technikos įvairių Amerikoje yra daugybė universitetų, turinčių puikią profesinę muzikos skyrių struktūrą. Čia ruošiami įvairių žanrų, įvairių muzikos specialybių atlikėjai, tarp jų dainininkai, aktoriai, režisieriai. Savo ilgąmetę dainuojančio aktorius (taip Voketaitį vadino L. Bernstein) patirtį maestro atskleidė

Arnoldas Voketaitis.

jaunimui, dirbdamas Šiaurės vakarų (Evanston, Illinois valstija), Auburno (Auburnas, Alabama valstija) ir De Paulo universitetuose (Čikaga, Illinois valstija). Šių universitetų teatruose dirbdamas režisieriumi, A. Voketaitis paruošė keletą pastatymų, taip pat atskirų scenų iš operų „Traviata“, „Don Paskuale“, „Hofmano pasakos“ ir kt. Iš viso režisavo per 14 pastatymų. Reikia pažymėti, kad tuo pat metu jis buvo ir Operos katedros direktorius.

Kalbėdama apie A. Voketaičio žmoną Nijolę, straipsnio autorė paminė, kas ji yra visų didelių jo darbų įkvėpėja ir mūza. Nijolė čia yra taip pristatoma:

— Ji nepaprastai gilus žmogus, nepamiršusi vaikystėje patirtų žiaurumų, išblaškytų artimų žmonių. Nijolė jaučia didelę nostalgiją savo uniokotai tėviškei Plungeje, kurioje yra lankiusis jau atkūrus nepriklausomą Lietuvą ir su kuria sieja tiek gražių vaikystės prisiminimų. Nijolė Voketaitis, kurios gyslomis teka V. Kudirkos ir Maironio giminių krauju (Maironio sesuo Kotryna Mačiulytė-Lipienė – Nijolės močiutė iš tėvo pusės, o Vincas Kudirkos jauniausia sesuo – jos močiutė iš mamos pusės), sako: „Kartais jaučiuosi kažkokia bevieta... Europoje esu amerikietė, Amerikoje – europietė, bet Lietuva buvo ir liks mano tėvynė“.

Jiedu susituokė 1968 m. ir jų darnus bendras gyvenimas tęsiasi daugiau nei 30 metų.

A. Voketaičio lietuviška veikla

— Nors ir labai suvaržytas kontraktų, Arnoldas kiek galėdamas prisidėjo prie lietuvių

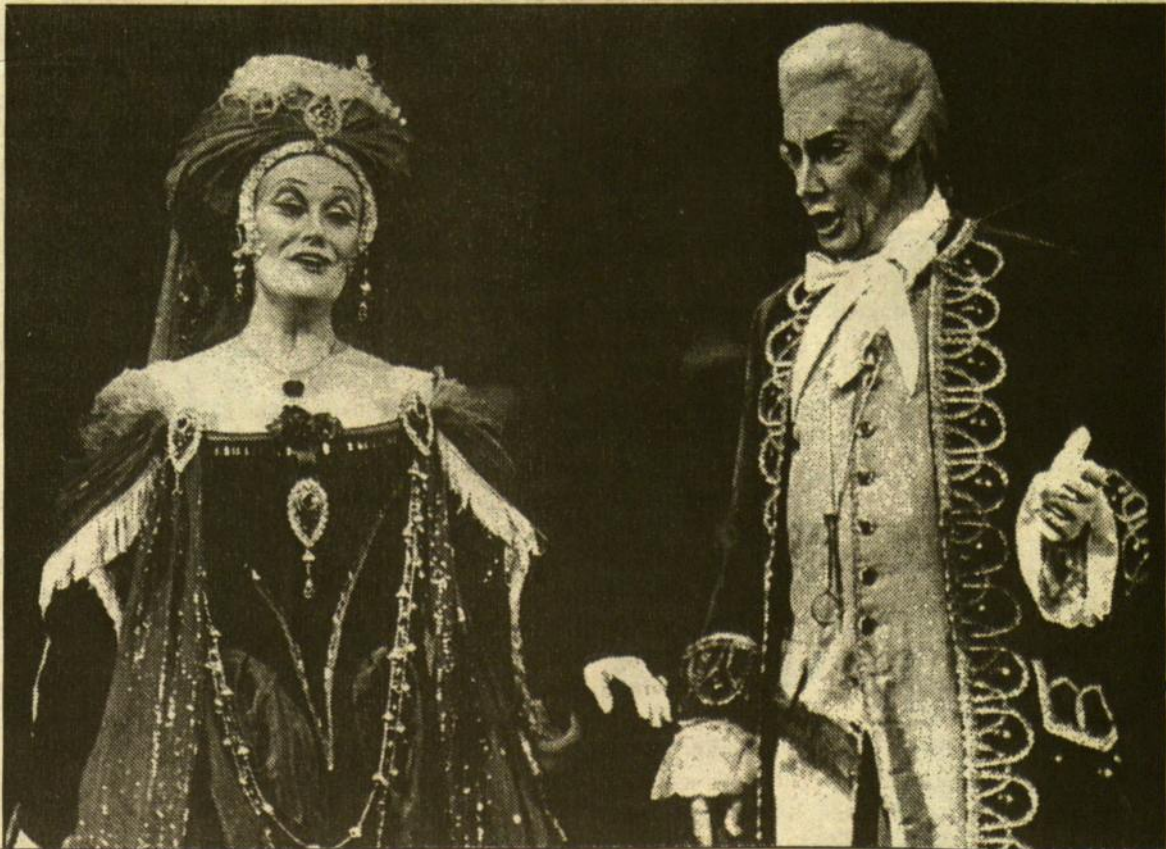
meninės veiklos, kuri dar labiau suaktyvėjo, kai gyvenimą susiejo su Nijole. (Pirmosios jo vedybos buvo su amerikiete. Iš tos santuokos yra du sūnūs ir keturi anūkai). A. Voketaitis artimai bendravo su žinomais lietuvių išeivijos muzikais V. Marijošiumi, A. Kuprevičiumi, V. Jakubėnu, J. Gaideliu, A. Vasaičiu. Arnoldas talkino jų rengiamuose koncertuose. Savo dalyvavimu jis ypač daug prisidėjo prie Čikagos lietuvių operos spektaklių sėkmės. 1975 ir 1990 m. jis dainavo Dulkamara Donizetti operoje „Meilės eliksyras“. Vladas Jakubėnas *Aidų* žurnale rašė: „Malonus įnašas į Čikagos lietuvių operą buvo pirmas pasirodymas lietuvių kalba Arnoldo Voketaičio, kuris yra tvirtai įsikūręs amerikietų stambiose operų ir koncertų scenose... A. Voketaitis yra tobulai muzikalus, galįs per savo aktorišką išdaigą visai nežinoti ir dirigentą ir, muzikai einant greitai tempu, visur išlaikyti ritmą...“

A. Voketaičio iniciatyva pasirūpinta, kad radio FM bangomis būtų perduotas Lietuvos akademinio operos ir baleto teatro V. Klovos operos „Pilėnai“ įrašas bei Čikagos lietuvių operos spektaklis „Juratė ir Kastytis“. Ruošiant „Nabuką“ ir „Meilės eliksyrą“, jis tarpininkavo ieškant amerikietį režisierių ir daug prisidėjo Čikagos Lietuvių operai gauti finansinę paramą iš Illinois meno tarybos Muzikos komiteto, – tokiais sakiniais straipsnyje pristatomas A. Voketaičio pasireiškimas savo tautiečių labui.

O straipsnio gale yra minimas toks atsitikimas ir A. Voketaičio dovana Lietuvai, kuo noriu užbaigti šią apžvalgą:

— Niekada nebuvo tėvų žemėje, A. Voketaitis yra didelis Lietuvos patriotas. Nijolė pasakojo, kaip televizijos reporterė, 1980 m. Meksikoje imdama iš jo interviu, pradėjo nuo pavardės: „Aha, Voketaitis – greco (graikas)...“ Tada Arnoldas išsitiesė visa poveržė, išskėlė pirštą ir išdidžiai atsakė: „No greco – lituano!“ Prieš kelerius metus maestro atliko kilnų darbą – dovanojo Lietuvos muzikos akademijos bibliotekai savo archyvą – 116 įvairaus žanro operų klavyrų. Tai didelis lobs Solinio dainavimo katedros studentams ir pedagogams.

Edvardas Šulaitis

San Diego (California) opera 1983 m. – „Adriana Lecouvreur“ – Čilėje; Joan Sutherland – Adriana; Arnoldas Voketaitis – Princas de Bouillon; dirigentas Richard Bonynge.

Prisimenant dr. Iloną Gražytę – Maziliauskienę

YYTAUTAS A. JONYNAS

Prieš kelias savaites iš Kanados sostinės (Ottawa) gavome tokio turinio laiškėlį:

—Siunčiu Jums straipsnį, norėčiau, kad būtų išspausdintas *Drauge*. Jo istorija tokia.

Mano vyras, afa Vytautas A. Jonynas, visą laiką jautė sąžinės graužimą, kad neparašė apie dr. Iloną Gražytę–Maziliauskienę tuoj po jos mirties.

Patekęs į ligoninę, dar būdamas pajėgus, jis parašė ir prašė manęs išsiųsti į *Draugą*, o paskui persigalvojo, sulaukė išsiuntimą, turėdamas vilties, kad sustiprės ir grįš į namus, dar pataisys, papildys. Deja, nesustiprėjo ir į namus nebegrižo.

Tai paskutinis jo straipsnis. Būčiau labai laiminga, jei jis patektų į *Draugą*.

M. Jonynienė

Kodėl taip yra, kad kurio nors žinomo žmogaus mirtis be matant išsukia spalvingų retorikų žodžių pūslus, tuo tarpu kai praradimas asmens, su kuriuo bičiuliavta nemažiau 30 metų, neiškelia nė banaliausio nekrologo.

Rodos taip sunku susitaikyti su prarastimi, visur šmėžuoją jo silueta, jo gestai, visada taip šeimyniška, taip apsinėję kasdienybės apnašomis, bet žodžiai, nusakantys jo giliają esmę, nesisirodė ir gana. Mirtis, sako poetas Alf. Nyka–Niliūnas „kažkaip sumitina žmogų, paversdama giliom ir niekam nepatatomom paslaptim tam tikra ženklų bei užuominų egzistencijai, kurios buvimo niekas nepastebėjom jam gyvenant.

Atrodo, kad tokia kristalizacija yra ištinkanti šiuo metu Iloną Gražytę–Maziliauskienę. Ilgus metus pažįstama kaip skaucų vadovė; liuanistinių kūrų dešytoja, literatūros kritike, Ilona Gražytė ėmė bręsti žmoniui atmintvė, kaip tvirta, valinga asmenybė, pati apsprendusi savo kelio kryptį ir nužygiavusi juo savitai, nepamėgdžijamai. Nepasiduodama žmonių iš šalies kalbinimams bei įtaigijimams, bet paklusdama vien savo sąžinės balso. Toji jos laikysena leido žmonėms ją palaikyti vien šalta ir sunkiai emociniai pažeidžiama. Faktiškai niekas nepagalvodavo apie įtampas, kurias Ilonai teko pergyventi per palyginamai trumpą laikotarpį. Abiejų tėvų netektį, vėliau staigią vyro mirtį, dar vėliau – mylimos tetos praradimą slaugos namuose. Iš dalies tuos traumuojančius pergyvenimus sušvelninti ar pašalinti padėdavo Ilonai jos nuo vaikystės dienų gilėjantis išitikinimas, kad pasaulis išitiktis nedėsningsas. Iš čia galbūt Ilonos absurdo teatro pjesių pomėgis.

Visos tos mintys retai kada kliudydavo mane, kol draugavom su Ilona, parsinešdami iš jos namų pluoštus *Litmenų* ar *Šiaurės Atėnų*, bei knygų, kol eidavom drauge į dramos spektaklius ar susitikdavom rate lyje. Net ir jos recenzijos ar studijos prasmukdavo kažkaip nepastebėtos, kaip dera visiems straipsniams, pasirodžiusiems periodikoje. Tik dabar, pvz., matau iš jos straipsnio apie Algimantą Mackų, kiek Ilona galvojo apie save, identifikuodamasi su neornamentuotos generacijos poetu. Laikotarpis, apie kurį kalbėsiu, yra išvijos istorijoje gerokai blankus, neišvaizdus, ženklintis tolydinį užsienio lietuvių dvasinį nuovargį. Ar, Ilonos akimis, Montrealio „Ratelio“ buvo paskutinė

užsklanda prieš visišką supasavimą dirbti lietuvių, nedrįsčiau pasisakyti, bet montrealiečiams šis būrelis teikė dvasinio pasitenkinimo ir pasididžiavimo, ir galbūt jo istorija pasimatys kitiems ne tokia jau banali.

Kada pirmą kartą susitikau Iloną, nebeprisimenu. Tikriausiai Rawdon vasarvietėje, kur pavakariais Ilonos tėvas atėdavo papolitikuoti anapus tvoros. Nebuvo jis simpatingas. Veikiaus sunkaus charakterio niurzgla. Nedaug, man regis, Ilona bus iš jo paveldėjusi. Nebent logišką mąstymą ir tam tikrą atžarumą. Gal kada buvo Ilona ji atlydėjusi... Blyškį blondinukę, su kasytėm.

Suvedė mūs likimas vėliau, kai teko posėdžiauti Kultūros fondo valdyboje. Ilona Gražytė su Regina Siniūte buvo jame jaunimo atstovėmis šalia kun. Jono Borevičiaus, manęs ir Henriko Nagio. Mūsų paskirtis buvo fantazuoti liuanistinių valdų plėtrą Kanadoje, kelti ir propaguoti Lietuvos vardą. Bet mūsų sėgų nuotaika būdavo pakili ir draugiška. Prisimenu, jau tada Ilona stebino mus savo sąmojiaus kandumu ir pastabų taiklumu, bet iš mūsų ji nesiaipė.

Paskui turėjo būti ilgėlesnis laiko tarpas, kai mūsų susitikimai prarėtoje. Kas be ko, persimėdavam žodžiu apie literatūrinės aktualijas. Šiaip, žinoma, iš spaudos aš sužinodavau apie Ilonos veiklą, skaucų ir aplamai jaunimo tarpe. Teko net pačiam būti jos paskaitoje Lietuvių akademiniame sambūriui Montrealyje apie T. S. Eliot.

Gyvenant tokiaime mažame, bet judriame telkinyje, kaip Montrealis, sunku buvo nesuaukštinti tai su viena, tai su kita tėvynainių grupe, ar tai būtų teatras, ar vasarnamių kolonijos naujakuriai. Mane nuo tokių dalykų iš dalies daugiau ar mažiau saugojo asocialus mano būdas ir turimo amato reikala vimai. Ilonai buvo kas kita priklausyti visai eilei tokių grupelių. Jos dėka ir mums teko susipažinti su kitų telkinių lietuvių, kaip, sakysim su Šaltmirais. Bendrų pažįstamų Montrealyje, žinoma, nestigo. Monika galėjo užmegzti su Ilona šiltesnius ryšius dar ir todėl, kad jas jungė tarpusavy liuanistinis švietimo darbas mokykloje. Mat, šalia šeštadieninės, veikė dar vadinamasis Liuanistinis seminaras, kuriam vadovavo Henrikas Nagys, pro tarpiais pasitelkdamas pagalbon Iloną. Nebuvo tai formalus kursas su tvirtai nustatyta žinių perteikimo programa, bet

Ilona Gražytė–Maziliauskienė 1960 metais.

veikiau diskusinis būrelis, kur, šalimais lietuviškų problemų, išdrįsdavo padėjuoti kokie mulai yra jų nesuprantantys tėvai ir pasinformuoti apie flirtą, etiketą bei kitus jiems rūpimus dalykus.

Atrodytų, kad Ilonai šis kontaktas su jaunimėliu daug padėjo. Kiek prisimenu, ji dažnai sakydavo, nežinanti kas ji tokia: kanadietė, kvebekietė; ar lietuvaitė. Mane prajuokindavo jos išvedžiojimai apie lietuvišką kultūrą (maždaug cepelinai, kanklės ir klumpakojis). Lietuviui viskas turi būti imponanztiška ir visko daug. Baldai, šaldytuvai, mašinos. Lietuvis negali keisti politinių pažiūrų. Sykį krikdėmas, visiems amžiams krikdėmas. Jis negali būti savo priešo draugas. Yra lietuvių tarpe žmonių, kuriems būtina turėti priešą, antraip jie subliukštų, kaip perdurta poslė.

Veltui aš Ilonai aiškindavau pokalbiuose, kad daugelis tų brožuų, kuriuos ji priskiria lietuviams, būdingi ir viso žemdirbių, klando tautiečiams. Jai aiškiai patikdavo mane erzinti, šokiruoti stereotipais. Mistifikuoti – nemažiau. Reikėjo skurbi, nes artinosi Quebec tautinių separatizmo sąjūdį su savo melais, propaganda, nervų karu ir referendumais. Ilonos garbei tenka pripažinti, kad ji nepasidavė isterikai. Kiek šis tautų konfliktas ją pastmėjo į savąjį aktyvizmą vežioti išeišikąją literatūrą į tėvynę, dėstyti liuanistiniuose kursuose, sunku atspėti, bet tikriausiai įtakos būta.

Neatpažįstamai suvešėjęs kultūrinis Quebec gyvenimas veikė Iloną kitaip. Suklestėjo teatrų veikla, atsirado daug naujų trupių, vyko jų festivalai. Įsikūrė Montrealyje pirmoji aktorijai ruošimo mokykla. Vadinamoji „National Theater School“. Ilona pirmoji sužinojo, kad ten rengiami mokinių pasirodymai ir nusitėpė mudu su Monika į kažkokią Eschilo „tragaide“. Kiti spektakliai mus sužavėjo. Pats teatrėlis tuo metu buvo griuvėniais, bet tai, kas buvo rodoma scenoje, buvo reto lygio. Toli pranoko, ką galima buvo matyti komerciniuose teatruose. Mokykla buvo subsi-

dijuojama, todėl nebūtinai privalėjo rinktis veikalus su mažu skaičiumi vaidmenų. Veikiau priešingai, ji privalejo duoti roles ir pirmųjų kursų studentams, ir statyti ne bet ką, bet rimtą repertuarą. Ilonos pastangomis mūsų būrelis nuolat augo. Mums pavyko susipažinti su Absurdo teatru, su Bertold Brecht dramaturgija, su airių, britų, rusų klasika, neminint Šekspyro. Būdavo malonu marmaliuoti lietuviškai savo įspūdius koridoriuje. Po to nusigauti kur nors kitur, į privačius namus, ar į kavinaite tėti pokalbį toliau. Kadangi mokykla dažnai stitydavo Šekspyra ar šiaip anglų dramaturgus, Ilonai tekdavo paaiškinti, kuo tas veiklas taip nepaprastas. Kaip paprastai, jos žodis būdavo vaizdingas ir paveikus. Net dingteli, kad mūsų vėlesnio „Ratelio“ kietasis branduolys susiformavo čia, toje prižiūklintoje Monument National laiptinėje. Žinoma, mokyklos pasirodymų lankymas netrukė, turintiems abonentinis biilietus, eiti į operą ar simfoninį koncertą. Apskritai ekonominė konjunkūra buvo tuomet palanki dvasinių poreikių vystymui, ir Ilona sugebėjo ją vietiniu mastu išnaudoti.

Kai apie 1990 metus išvijo suskato išleisti kapitalinę savo literatūros istoriją – *Lietuvių egzilo literatūra 1945–1990*, Ilona Gražytė buvo pakviesta parūpinti studiją apie poetą Algimantą Mackų. Jos piešiamas portretas yra labai įtaigus, simpatiškas, nesubjaurotas grubaus retušavimo. Ilona puikiai suvokė, kad Mackaus problema buvo rinktis savo identitetą, ir kad jis atliko savo uždavinį be vaikiškų iliuzijų. „Rinktis savo identitetą reikia ne istorijoje“, bet egzistencinėje dimensijoje. Būti sąmoningų žmogumi, yra ištikimybė sau, ir tik ta ištikimybė padaro žmogų naudingą savo tautai. Mūsų dalis neišlikianti sąmoningais lietuviams, teišlieka, jeigu tada tebe galima, sąmoningais žmonėmis. Niekas nėra mažiau simpatinga, kaip jaunas žmogus, demonstruojantis prisitaikytą netikrą fasadą. Toks lietuvis mūsų tautai ir išvijo bus žalingesnis už tą, kuris lietuvių

tautos visai pripažinti nenori“.

Visos tos Mackaus mintys, o ypač nepripažinimas egzilio iššūkio buvo Ilonai svarbios. Palaisvėjęs ryšys su Lietuva atvėrė jai naują veiklos dirvą. Iš šalies žiūrint, netgi atrodo, kad Ilona užmetė kritikos darbą. Dabar, šalia liuanistikos kursų, ji apsiribodavo daugiau apklausinėjimu įvairių svečių ir viešnių iš Lietuvos – Santaros suvažiavimuose.

Kokią vertę jai galėjo turėti „Ratelio“? Ilgus metus buvau įsitikinęs, kad ne kas kitas, kaip Ilona, bus pakišusi diskusinio būrelio steigimo mintį. Taip įspūdingas buvo jos užsidegimas, jo išlaikymo rūpestis, taip nuodugnai būdavo aptariamoms sueigų nuotaikoms, numatomi kluviniai. Net jos didžiavimas, kad mes esame pirmas telkiny, parodęs tolygų saviuoklos alkį, darė įspūdį. O pasirodo, kad klydau. Tokio vienetu naudą Montrealyje įžiūrėjo, ir jį atklydęs, teologijos, vėliau filosofijos, studentas Andrius Valevičius. Faktiškai, jis siūlė mano žmonai Monikai, šeštadieninės mokyklos vedėjai, steigti tokią savišvietos grupę. Bet ji atsisakė, tvirtindama, jog pastangos turėtų kilti iš jaunimo, antraip nieko gero neįsiesia.

Nelauktu dalyku buvo tai, kad vėliau, svečiuojantis pas Dalią ir Vytautą Gruodžius, tas pats Valevičius vėl išklė savo sumanymą, susilaukdamas čia pat paramos iš šeiminių. Be matant iškilio klausimas, ką reikėtų kvesti vienetui vadovauti. Kai aš užsiminiau, kad mudu su Gražyte jau per seni, Valevičius atšovė, kad jam, Vermont universitetuose tekę matyti ne tokių „dinozaurų“ dėstant, ir tai visai gerai! Visvien pati idėja atrodė utopiška. Kas tai matė prasidėti su skaityba, kai gyvenam elektrotechnikos amžiuje; kai seniai didėlėse, senose valstybėse skaitytojų skaičius visai sumenkęs, kai jos turi varžytis su televizija, radiju, periodika. Kaip su visu tuo gali rungtis knyga, ir dar – lietuviška! Ar nebus ji čia gimusi atžagari, sunkiai įkerta su savo kaimiška tematika? Bet pamėginti galima. Kodėl ne? A. Valevičius vien aiškino mums, kad tarp jaunimo esama susidomėjimo mūsų literatūra. Ne daugiau. Jis nekalbėjo apie žanrus, raštijos amžių ir panašius daiktus. Teko patiems nuspręsti ir buvo nutarta apsiriboti daugiausia prozos kuriniais, užkabinant vieną kitą kartą dramaturgiją. Toji pati proza galėjo būti sukurta išvijoje arba krašte. Tekstus teko multiplikuoti. Tą technišką darbą apsiėmė dirbti pati Ilona.

Pati pirmuoju skaitiniu buvo Petro Venclovo novelė *Akvariumas*, nagrinėta 1985 metų rudenį. Susirinkimas praėjo ne laukiai smagiai, nors pradžioje kiek pasibarta. Mat, nemažas būrys dalyvių buvo suėję, daugiau mažiau pasiklausyti pasikaitininko, nerodydami jokio noro pasisakyti savo nuomonę, ar dalyvauti diskusijose. Ta proga teko įvesti pirmą taisyklę: visi šneka iš eilės, neperkirtinami kitų. Ir nesislanko po formulę „Patiko – nepatiko“, o drėbti, kas patiko, kas ne. Iš laiko nuotolio atrodo, kad toji taisyklė ir išgelbėjo „Ratelį“. Užuot išsilaukęs porą trejetą mėnesių, „Ratelio“ ištėvė ne metus ir ne dvejus, o 16 metų! Kodėl? Niekas neatspės. Bet tai faktas, nors dėki į „Guinness Book of Records“.

Kad savišvietos būrelis būtų ir kitur, žinojome iš spaudos. Dažnai pasivadindami imantais vardais. Bet juose paprastai būdavo aptariamoms pasisekimą rinkose turėjusios knygos, ir ne būtinai lietuviškos. Antra vertus, veikė tie būreliai referatų principu. Niekas nevertė dalyvaujančių įsivelti į diskusiją, ginti savo nuomonę ar prisiminti išgyventos realybės faktus. Šiuo požiūriu, bent pradžioje, mūsų būrelis sudėtis buvo tobula. Šalia vyresnės kartos buvo atstovų iš čia užaugusių kartos. Šalia jų buvo ir visai naujų ateivių. Žodžiu, pasibaug diskusijoms, likdavo laiko pašnekėti tarpusavy aktualiomis temomis. Ilona paprastai išnaudodavo tą progą pasipasa-koti apie savo keliones į Santarą–Šviesą, Algimanto Mackaus Knygų fondo posėdžius, t.t.

Lengva atspėti, kad, laikui bėgant, daug kas „Ratelio“ atmosferoje nubluko, subanalėjo, bet, jei jis galutinai iširo, tai visai ne dėl dalyvių kaltės. Jį išardė pats gyvenimas. Vienus narius išklė darbovietės. Kiti patys nugarmėjo arčiau vaikų, tretį pagaliau pasimirė, nors iki šiol kietasis jo branduolys gyvena jo prisiminimais.

Ar iš tikrųjų turi jie kuo didžiutis? Paprastai, kaip ilgametis savišvietos būrelis, jo istorija mažai imponuoja. Kuo ypatinga Montrealio „Ratelio“ veikla? Sakytumėm, savo kryptingumu. Jei pagrindiniu tikslu buvo susidaryti vaizdą apie tėvynės problemas, tai vien išskaičiavimas nagrinėtojų autorių būta per 50, kai kuriem pateikiant po porą trejetą skaitinių. Dažnai, ypač artėjant į galą, nagrinėjami tekstai būdavo paimami iš *Metų* ar kito žurnalo, atsieit, visai nepasėnė. Antra vertus, jau vien todėl, kai kai kurie „Ratelio“ dalyviai pareiškė jaučią tokiems autoriams, kaip Gliuda ar Aloyzas Baronas, buvo tokių, kurių tekstai nesulaukė dėmesio. Taip dėmesio. Taip pažvelgus, galima tvirtinti, kad Montrealyje išvijo turėjo mažą būrelį žmonių, nebogių susigaudančių Lietuvos kultūrinėje raidoje už eilinių tenykštį inteligentų. Bet, ar turėjo Ilona konkretnių tikslų, sielodamasi „Ratelio“ išlikimu?

Koks buvo „Ratelio“ vadovavimo pobūdis? Jis keitėsi laiko

būvyje. Buvo nustatyta procedūra leisti kiekvienam nariui pasisakyti iš eilės. Sueigos gale Ilona tardavo baigiamąjį sintetinį žodį. Pačioje pradžioje, tačiau jį padarė porą nedovanotų akibrokštų auditorijai. Girdi: „Man atrodo, jog aš skaičiau visai skirtingą nuo jūsų knygą“. Kadangi niekas nebuvo atėjęs galinėti su gerbiama lektore mokytuvu, kadangi buvome girdeję apie užplūdusią universitetus šarlatanų ir mistifikatorių gaują, siūlančią visrakičius literatūriniam kuriniui atraktinti, tokia Ilonos laikysena nustebino. Faktiškai, reikia pripažinti, Ilonai nerūpėjo mums iškloti strukturalizmo, dekonstruktyvizmo ar kokio kito „izmo“ talmudus, bet vien pasakyti, kad nebūtina taikyti kiekvienam kuriniui griežtas taisykles, nebūtina aiški pradžia ir pabaiga, nebūtinas pašaukimas į realybę ir t.t. Kadangi Ilonos auditorija buvo lietuviška, jai teko ne kartą kalbėti apie kritiko pareigas, kaip jos buvo įsivaizduojamos mūsų visuomenėje. Pasak Jono briniaus, „Kritikos tikslas – informuoti, tobulinti visuomenės skoni, parodant kurinio grožį ir trūkumus, originalumą. Kritikai privalo turėti savo principus ir savo meno kūrinio sampratą. Jis yra daugiau menininkas ir filosofas, negu mokslininkas“.

Ilona skuba pakoreguoti, ap-tarti „Žodis, Credo, – nelabai tinka kritikai. Jis tinka religijai, filosofijai ir politikai. Kritika yra literatūros interpretacija. Ji keičiasi nuo vieno šimtmečio iki kito, nuo vienos socialinės grupės iki kitos“. Įvairios kritikos srovės nėra priešingos viena kitai. Literatūra nėra vienos absoliučios tiesos ieškojimas.

Kaip lengva atspėti, dažnai pokalbiuose iškildavo mūsų raštijos išplaukio ir tarptautinius vandenins dilema. Kiek prisimenu, Ilonos nuomonė šiuo klausimu buvo tokia. Ji galėjo patikėti, kad tokie „natūralūs“ autoriai, kaip Žemaitė, galėtų turėti galimybę prasi-mušti, bet neteikė jokių vilčių tariamam europinio tipo rašiniams, kaip, sakysim, Jurgio Savickio prozai. Jo prozos pavyzdolio mes, tarp kitko, taip ir nekomentavom.

2004 kovo mėn.

Leidiniai

Dviejų moksleivių knyga

Pokalbyje su rašytoju Valdu Papieviu (*Lit. ir menas*, geg. 7 d.) Jonas Mekas užsimena ir apie dviejų gimnazistų knygą *Noriu Nobelio*: „skaitai ją ir matai naują, jauną Lietuvą. Rašo tiesiai. Sako, kad amerikiečiai durni. Mes esam patriotės lietuvaitės. Gali suprasti, ką galvoja jaunimas. Iš tos knygos aš sužinojau apie Lietuvą daugiau nei iš visų laikraščių. Atsispindi labai daug. (...) Geriausia knyga, išleista po sovietlaikio“.

Kadangi knyga parašyta dienoraštinė forma, kuri Meko kūrybai (tik filminei, tiek rašymui proza) yra esminga, tarsi grūdelių lesiojimas balandžiui, suprantu jo susižavėjimą. Septinoliakmetės moksleivės – Julija Perecrest ir Ieva Varneckaitė – ryžosi per metus laiko rašyti dienoraščius. Kompiuteriu. Nuotaikas, išgyvenimus,

nuomones apie tėvus, draugus, mokytojus. Atvirai. Neslėpti nepakantos nemėgstamoms pamokoms, mokytojams. Priekaištai motinoms, motiutei dėl įkyraus raginimo, moralizavimo, laisvės varžymo. Parodyti, kaip jos trokšta įvairumo, o ypač linksmybių. Kaip smagu būti su draugais, kur nors nuvažiuoti, gaivintis svaigalais. Alus, alkoholis čia minimi dažnai.

Šią 119 puslapių knygėlę išleido „Baltos lankos“. Merginų įrašai datuoti 2001 – 2002 metais. Glausti, gąjūs, lengvai skaitomi. Tai Ievos, tai Julės. Dažniau Ievos. Diena dienon pasikartojanti šio ir kito niekinimo oratorija. Yra linksmo vaizdavimo ir šiek tiek įvargaus skundo dėl žmonių niekad nesiliaujančios neteisės.

Nukelta į 4 psl.

Leidiniai

Po leidyklos „Tyto alba“ sparnais: autorių dešimtukas

Vilniaus leidykla „Tyto alba“ didžiuojasi, surinkusi stiprią lietuvių autorių komandą, kuri yra ne tik marga, bet ir iš tikrą leidėjams.

Į pristatymą „Knygas skaičiuoja rudenį“ surinkusi 2004 metais išleistų arba planuojamų knygų autorių dvyluktuką, „Tyto alba“ direktorė Lolita Varanavičienė sakė, jog leidykla neturinti tikslo „prisirišti“ gerai perkamų knygų autorius, tačiau jie ir patys kitur nebėga. Kaip vieną leidyklos privalumų jos vadovė įvardijo greitą rankraščių skaitymą, labai priimtina jų autoriams, laukiantiems greito leidėjų atsakymo.

Po leidyklos ženklu — baltos pelėdos — sparnais susibūrę vieni populiariausių šio meto rašytojų: Jurgas Ivanauskaitė ir Juozas Erlickas, dramaturgas, prozininkas ir režisierius Marius Ivaškevičius, kauniečių poetė Dovilė Zelcietė, juodojo humoro romanu *Strekaza* skaitytojus supurtiusi Undinė Radzevičiūtė.

Autorių būryje yra ir neprofesionalių rašytojų, tačiau ne mažiau įdomių literatūrinio pasakojimo meistrai: savo autobiografinę knygą *Perpetuum mobile* tiražų ir pardavimų rekordus sumušusi režisierė ir aktorė Galina Dauguvietytė, žurnalistė Ugnė Barauskaitė, teatrologė Irena Aleksaitė, dailininkė Aistė Krasauskaitė, psichoanalitikas Raimundas Mila-

šiusas, buvęs idejinis pankų judėjimo vadas Nerius Petčiura-Atsuktuvas, žinoma gydytoja Filomena Taunytė.

„Šie autoriai sudaro leidyklos šerdį, nors ieškome ir naujų — landžiojame po internetą, gauname įdomius kūrybos fragmentus“, — sakė L. Varanavičienė.

Tarp dar neišleistų, bet skaitytojams pažadėtų knygų — J. Erlicko *Prisiminimai*, net trys J. Ivanauskaitės knygos — Tibeto kelionių trilogija vienu tomu, pačios autorės iliustruota knygelė vaikams *Kaip Marsis žemėje laimės ieškojo* ir eilėraščių rinkinys.

M. Ivaškevičius rašo romaną sąlyginio pavadinimu *Apgaubti*, A. Krasauskaitė — atsiminimus apie savo tėvą *Juoda ir balta*. Atsiminimai apie *Stasį Krasauską*, R. Milašiuso knyga *Psichoanalizė: 100 klausimų ir atsakymų*, N. Petčiūros *Vilniaus kiberpoema*, F. Taunytės *Laimingasis senelių gyvenimas*, U. Barauskaitės romanai *Devyni* ir kt.

Dėl naujos knygos leidykla derasi su G. Dauguvietyte, laukiama ir naujo U. Radzevičiūtės romano, planuojama kitų metų Vilniaus knygų mugė. „Tyto alba“ neapleidžia ir garsių užsienio autorių kūrybos vertimų, nemažai jų leidžiama pakartotiniais tiražais. (Elta)

Dviejų moksleivių knyga

Atkelta iš 3 psl.

Toli gražu tai nėra geriausia knyga. Ji domina skaitytoją ne kokių nors negirdėtų humoru ar originaliomis įvairiomis, bet naivia panieka gyvenimo rutinai, jaunatviška sumaištimi, negirdėtais ir nešvarbiais žodžiais, kurie dėl per dažno jų vartojimo tampa ipročio šablonu. Tokiu tampa „šūdas“ ir su juo susiję bodvardžiai. Ką reiškia „pochuj“? — maždaug nutuokiu. „Blemba“ — girdeju anksčiau. „Telikas“ — televizorius, „Naujakas“ — Naujųjų metų sutikimas. Frazės: „smegenų knisimas“, „nekontroliuojama padėtis“, „Oi, koks abomas“ — iš kur tas žodis? „Plotas“ — vieta pasiliksiminiui. „Tusovke“ — kas tai? Tikybos mokytojas giria jų rašomą knygą: „Pavarot, mergos“.

Išskirtini ir tokie sakiniai: „Bent viena gera žinia mėslo krūvoj“; „tikriausiai greit mirsiu nuo informacinės perkrovos“; „Rytas protingesnis už vakarą“; „gyvas lavonas“. Vietomis stilius padvelkia lyrišku samojum — kad ir levos irše: „Irma sėdi ir žiūri į Edviną kvailiu žvilgsniu. Jis sėdi ir irgi į ją žiūri. Aš sėdžiu ir žiūriu į juos, kaip jie žiūri į vienas kitą. Vyksta žiūrėjimo procesas“.

Dar vienas bruožas — nuo per dažno merginų verksmo bei žliumbimo knygelė yra drėgna kaip ir Lietuvos gamta. Abi drėgnos ir nelaimingos. Julė myli Povilą (pravardžiuojamą Povke), kuris į ją nelabai kreipia dėmesį ir mėgsta išgerti. Ievą sugraudina net motiutės raginimai susitelkti mokslui. Šis dienoraštis veikalukas, manau, praverstų psichologams,

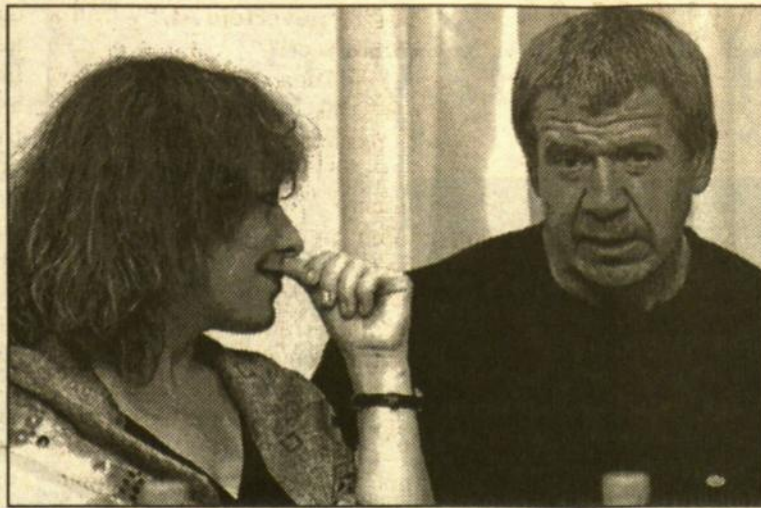
tyrinėjantiems tokių paauglių merginų depresinę būklę — tą nuolatinį nepasitenkinimą savo padėtimi. Tai liga, kuria kamuoja daug žmonių ne vien Lietuvoje, bet ir kitur pasaulyje. Ypač moterų. Biocheminis kūno sutrikimas.

Pati Ieva negali suprasti savo būklės: „kodėl taip žiauriai reaguojau į tai, kad niekada gyvenime nebuvo taip, kaip noriu. (...) Už ką mane taip baudžia Dievas? (...) Esu beviltiška. Iš manęs jokios naudos (...) Esu nereikalingas daiktas, kurį reikia išmesti. (...) Mane nervina kiekviena smulkmena. Galiau apsisverkti dėl niekniekio“. Štai ir toks jos aforizmas: „Gyvenimas — ilgai nesibaigiantis košmaras, o gal tik legenda. Kažkada, apie 1978 metus, dešimt metų prieš Sąjūdį, Rolandas Paksas turėjo rimtą lėktuvo katastrofą. Jo kūno dalys buvo išbarstytos tarp skeveldrų. Maskva liepė viską surinkti ir pagal „Six Million Dollar Man“ scenarijų atstatyti už šešis milijonus rublių. Tarp visų pagerinimų rusai jam į smegenis idėjo „vabzdį“, pagal kurį jie galėjo valdyti ir duoti įsakymus, ir jeigu tai teisybė, tai išaiškina jo keistą elgesį su Borisovu, su aiškiarege ir t.t.

Tikybos mokytojas Nerijus knygos Pratarinėje rašo: „ne su visomis knygoje — dieno raštyje išsakytais mintimis — klausimais reikia sutikti, tačiau aš pripažįstu, jog mane šokiruoją ir provokuoja ta jaunatviška dvasia... Tik nežinau, kuria kryptimi veiksmas vyks toliau, nes tai — tai tikra provokacija...“

Deja. Manęs tos išpažintys neprovokuoja. Tik jaučiu užuojautą abiem depresinę jaunystę išgyvenusioms merginoms, taip atvirai, sklandžiai ją aprašiusioms.

Pranas Visvydas

Vieni populiariausių šių metų rašytojų — Jurgas Ivanauskaitė ir Juozas Erlickas. Tomo Černišovo (Elta) nuotr.

Užrašai iš Vilniaus

Stasys Goštautas

Romanas ar realybė. Pora minčių apie Placebą

Grįždamas iš Lietuvos „Air France“, lėktuvu pradėjau skaityti Jurgos Ivanauskaitės romaną apie Vilnių. Kaip kadaise baroko XVII a. raganos, jos „Magės“ pagalba pradėjau skratyti po Vilniaus stogus, bažnyčių bokštus ir Rasų kapinių paslėptus kampus.

Juo toliau nuo Lietuvos, tuo Jurgos Ivanauskaitės vėliausias romanai, pavadintas *Placebas* [Tyto Alba, 2003] artino mane prie Vilniaus. Iš tikrųjų Aldous Huxley, Orson Wells ir Kurt Vonegut visiškai nebuvo siaubingi rašytojai, palyginus, su tikrais teroristiniais įvykiais, kaip 9/11, „Atocha“ geležinkelio stotis Madride arba dabar Šiaurės Osetijos Beslano mieste tiek nužudytų vaikų. Skaitant Jurgą, nežinau, kas yra realiau: ar jos personažai, valdantys valdantiuosius, ar Lietuvos politinė situacija su Seimo neišmanėliais, teisėjų neteisiningumais ir prezidentiniais skandalais. Beveik norėtųsi, kad romanai būtų realybė, o Lietuvos politika liktų tik košmaras.

Deja, Lietuvos politika yra kur kas fantastiškesnė negu bet koks romanas. Kam tada rašyti romanus? Tikrai pradėtu tikėti, kad daugeliui Lietuvos politikų ir politikierių yra idėti vabzdžio dydžio kompiuteriniai augliai ir smegenis, kurie kontroliuoja ir manipuluoja, ir siurbia protą, kaip tai aprašyta *Placebo* romane, kur Kontora Centras, KGB, GRU valdo iš toli ir arti, liepdami vogti, žudyti, leisti keistus įstatymus, rašyti keistus straipsnius, kurie yra tik kodas tolimesniam veikimui.

Nežinau, kiek tai plačiai žinomas faktas, bet skamba kaip paimtas iš Jurgos romano, o gal tik legenda. Kažkada, apie 1978 metus, dešimt metų prieš Sąjūdį, Rolandas Paksas turėjo rimtą lėktuvo katastrofą. Jo kūno dalys buvo išbarstytos tarp skeveldrų. Maskva liepė viską surinkti ir pagal „Six Million Dollar Man“ scenarijų atstatyti už šešis milijonus rublių. Tarp visų pagerinimų rusai jam į smegenis idėjo „vabzdį“, pagal kurį jie galėjo valdyti ir duoti įsakymus, ir jeigu tai teisybė, tai išaiškina jo keistą elgesį su Borisovu, su aiškiarege ir t.t.

Pakso istorija skamba kaip Jurgos *Placebas*, kur yra Jis (Amerikoj būtų „John Smith“, Lietuvoje — Jonas Jonaitis) ir kontora, ir viską valdantis Centras, kuris įsako, kiek Lietuvoje turi būti savižudžių ir kiek kriminalinių nusikaltimų, ir t.t. Centras ne tik sunaikina savo galimus priešus, bet ir privertia nusižudyti savo Di-

rektoratą, jeigu jis drįsta persistengti, ar daryti kitaip, negu yra įsakyta, ar stačiai jam nepavyksta projektas.

Dominikonų vienuoliai viduramžiais turėdavo praeiti pro labai griežtą išbandymą. Vieną dieną visi gaudavo įsakymą pasodinti kopūstų galvas aukštyn kojomis. Tie, kurie nepadarėdavo pagal įsakymą, ir šaknis įkšdavo į žemę, buvo atleidžiami iš vienuolyno, kaip netikę vienuoliai. Jurgos personažai taip lengvai už savo nuodėmes neišėdavo. Centras liepdavo juos sunaikinti, kitaip sakant, jie patys save sunaikindavo. Nežinau, kur realybė viršija romaną. Gal čia tas magiškas realizmas?

Tad gal nereikia stebėtis, kad esame savižudžių tauta. Atrodo, lyg vertybių sistema pakriko ir viskas, kas dedasi Lietuvoje, yra aukštyn kojomis, lyg kažkoks centras įsakytų ir kažkoks Jonas Jonaitis pildytų. Nes jeigu nepaklausys, tai prezidentas gali būti nuverstas, seimo narys pašalintas, ministras pirmininkas subankrutuos, mafijos galva nužudyta...

Tai vis Jurgos romano mintys, kurios skverbiasi, nenorint pripažinti, kad logiškai ne viskas logiška Lietuvoje ir kitose buvusiose sovietų valstybėse. Ne taip lengva gyvam pabėgti iš Kontoros pinklių. Štai laikraščio titulinis: „[tampa Lietuvos ir Rusijos santykiuose didėjančiu]“ (2004.08.11).

Jurga žaidžia, rašydamas šį romaną, juk retai gali rasti tiek parankios medžiagos spaudoj, televizijoj ir senamiesčio rūsuose geram romanui. Jurga net išnaudoja spaudos draudimą ir duoda porą rusiškų tekstų lotyniškais raidėmis, tai graždanka aukštyn kojomis.

Svarbiausias personažas vadinasi Julija (taip ją vadina žurnaliste Rita), Jam (kontoros šefui) ji yra Pitija, Magė Mak-sui Vakariui (alias Pranas Purvaneckis, geras pavyzdys mūsų pavardžių), burtininkė visiems klientams. Bet Julija reprezentuoja, kaip ir visos moterys romane, gerą žmonių pusę, už tai, kai ji yra nubausta, visi gailisi, nes ji nekaltas, kaip toji graikiškoji tragedijoje. Atvirkščiai, kai nubaustas yra Jis, ir visi romano vyrai, niekam negaila, nes jie kalti. Tai gan feministinis romanas, kur moterys žaidžia, o vyrai, pavirtę robotais, klausia įsakymų iš Centro.

Jeigu kas tiki, kad Jurgos romanas per daug išplečia Lietuvos problemas, tegul paskaito Virginijaus Savukyno „Gyvenimas yra gražus — ypač Lietuvoje“ perduotas per Lietuvos radiją 2004.08.05.

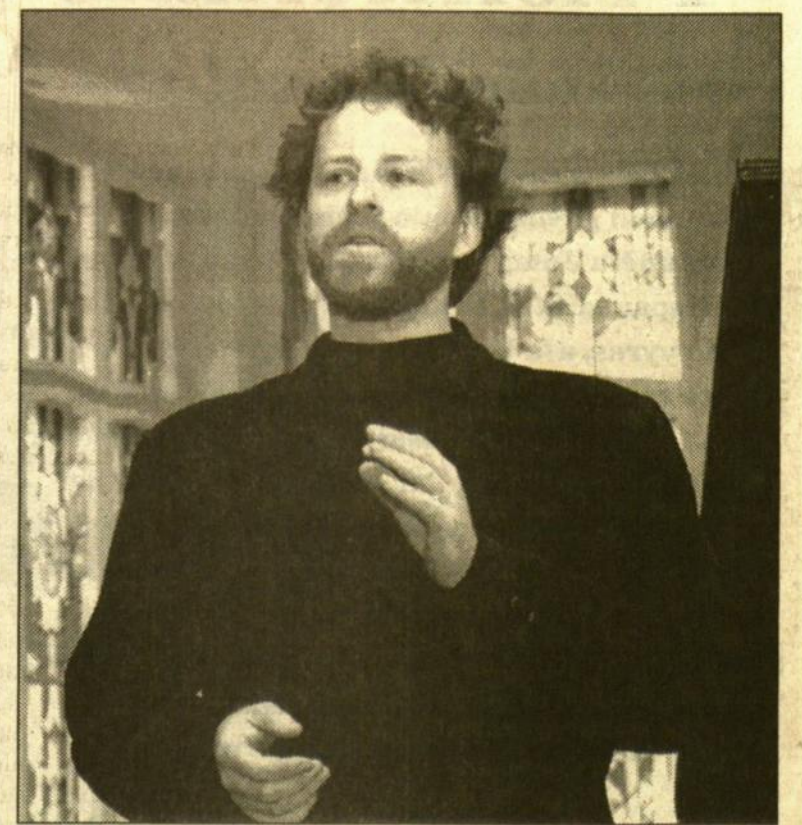
Čiurlionis dosnus kiekvienam

Pasaulinio garso lietuvių dailininko ir kompozitoriaus Mikalojaus Konstantino Čiurlionio (1875–1911) 129-ųjų gimimo metinių išvakarėse jo pro-vaikaitis pianistas Rokas Zubovas teigė, kad muzikinė šio lietuvių genijaus raida dar nėra iki galo išgildinta.

R. Zubovas sako pastebėjęs, kad M. K. Čiurlionio tapyba ir muzika ejo ta pačia linkme. „Kol jis netapo dailininku, jo muzika buvo gana tradicinė, romantinė. O kai ėmėsi piešėjo amato, muzika transformavosi kartu su visa M. K. Čiurlionio tapyba. Tai yra nuo pasakojimo prie ženklo“, — teigia garsaus lietuvių menininko provaikaitis. Pasak jo, paveiksluose M. K. Čiurlionis kūrė ženklių simfonijas, muzikoje jis taip pat ieškojo kelio nuo literatūriškumo ženklo link.

Anot R. Zubovo, jo prosenelio paveiksai, garsai, laišakai, nuotraukos labai dosnūs kiekvienam iš mūsų, nes kiekvienas juos perskaito kitaip. M. K. Čiurlionis daugiau pasako apie mus pačius, nei apie darbus.

129-ųjų metinių išvakarėse Kauno menininkų namuose susitikęs su M. K. Čiurlionio draugijos Kauno skyriaus nariais, R. Zubovas išreiškė norą šioje veikloje matyti kuo daugiau jaunimo. Nors M. K. Čiurlionio vardu pavadintos gatvės, mokyklos, šis menininkas tikrai nėra „nuvalkiota prekė“.

Pianistas Rokas Zubovas.

Aliaus Koroliovo (Elta) nuotr.

Per 35 gyvenimo metus šis itin talentingas menininkas sukūrė daugiau kaip 200 muzikos kūrinių ir apie 300 tapybos darbų, iš jų beveik niekas nebuvo perduota, autoriui esant gyvam.

M. K. Čiurlionis gimė 1875 metais rugsėjo 22 d. Varėnoje. Polinkį į muziką jis paveldėjo iš tėvo vargonininko. M. K. Čiurlionis mokėsi Mykolo Oginskio orkestro mokykloje Plungeje, vėliau — Varšuvos bei

Leipcigo konservatorijose.

Tapęs pirmuoju profesionaliu lietuvių kompozitoriumi, muziką jis pradėjo vis labiau apieisti. Į dailę M. K. Čiurlionis pasinėrė, būdamas 29 metų, o nuo 1907 metų visiškai atsidavė tapybai. Savo piešėjo gabumus jis lavino Varšuvoje, lankydamas tapybos studiją, po to Dailės mokyklą. 1907–1909 kurybingiausi M. K. Čiurlionio metai dailėje.

(Elta)

Operos vadovų žvilgsnis į tolesnę ateitį

Rugsėjo 16 d., penktadienį, scenos uždangą pakeliantio naujo 85-ojo sezono išvakarėse Lietuvos nacionalinio operos ir baleto teatro (LNOBT) vadovai vardijo naujus pastatymus ir jau tvirtiau kalbėjo apie didelį 2006-ųjų metų kūrybinį projektą.

LNOBT generalinis direktorius Gintautas Kėvišas sakė, jog vis realiausiai tampa Giacomo Puccini operos „Madam Butterfly“ projektas su garsiuoju britų kino režisieriumi Antony Minghela, numatomas 2006-ųjų pavasariui. Tai būtų labai laukiamas ir atsakingas Lietuvos ir Anglijos valstybinių operų bendros produkcijos rezultatas.

Svarbiu naujojo sezono darbu Vilniaus operos direktorius vadarsėjui rengiamą operos „Borisas Godunovas“ spektaklį.

Gintautas Kėvišas.

Versiją Vilniuje stato garsus vokiečių režisierius ir scenografas Guenter Kraemer. Šią operą režisierius yra statęs New York „Metropolitan Opera“ ir Vienos valstybės operoje, o vilnietiška versija rengiasi perkelti į Berlyno operą.

Ši sezoną žiūrovų laukia ir Balio Dvariono opera „Dalia“, kurią pirmą kartą LNOBT scenoje režisuos Gintas Žilys, bei naujamietinis „Gulbių ežero“ pastatymas.

Kitų metų balandį numatoma opera „Likimo galia“ ir Anatolijaus Šenderovo baletas „Dezdemona“, kuriamas Vilniaus festivalio užsakyta.

Iš būsimų didelių projektų G. Kėvišas minėjo ir kitų metų rugsėjui rengiamą operos „Borisas Godunovas“ spektaklį.

Šįmet teatras minės scenografo Liudo Truikio gimimo 100-metį — šiai sukaktai skirs operos „Don Carlo“ vakarą, taip pat minės garsių dainininkų jubiliejus, Lietuvos operos 85-mečio ir baleto 80-mečio sukaktis.

Operos teatras išleidžia pirmuosius savo stažuotojus. Prieš dvejus metus įkurta teatro Operos studija, vadovaujama profesorius Virgilijaus Noreikos, šįmet baigia pirmąją dvimetę programą ir gruodį skelbs konkursą naujiems stažuotojams. Baigusieji studiją, rengia operos „Sevilių kirpėjas“ premjerą, kuri keliaus po Lietuvą, o lapkritį bus rodoma LNOBT didžiojoje scenoje. Be to, jaunieji stažuotojai rengiasi dainuoti operoje „Dalia“.

LNOBT paramos fondas operos stažuotojams įsteigė keturias stipendijas, vieną jų — vardinę, ir spalio 8 dieną ketina jas įteikti jauniems operos dainininkams.

G. Kėvišas džiaugiasi, kad į teatrą ateina įvairesnių sluoksnių publika — ne tik nuolatiniai melomanai, bet ir iki šiol vien verslu ar kitomis pramogomis užsiėmę gyventojai.

Šįmet bilietų kainų vidurkis, pasak direktoriaus, nesikeis, tačiau jau svarstoma kelti kainas diferencijuotai, mažinant pigiausių bilietų kiekį. Teatro vadovus džiugina ir nuo 65 iki 80,2 proc. išaugęs žiūrovų lankomumas. Į šimtaprocentinį lankomumą, pasak G. Kėvišo, repertuarinis teatras ir negalintis taikyti. Teatras netrukus įdiegs modernų kompiuterizuotą žiūrovų aptarnavimą kasose.

85-asis teatro sezonas truks iki kitų metų gegužės 15 dienos. Vėliau teatras bus uždarytas antrajam atnaujinimo tarpiniui.

(Elta)